

David G. Victor gaasitööstuse tulevikust

Kristiina Kaju, Eesti Rahvusraamatukogu parlamendiinfo keskuse majandus- ja

David G. Victori uurimis- ja tegutsemisvaldkond on lai ja mitmekesine: politoloogia, õigus-, kliima- ja energiaküsimused. Mahukas on ka tema kirjutiste hulk. Sealt võib leida analüüse erinevate energialiikide ja nendega seonduvate turgude, kliimamuutuste, kliimapoliitika ja alternatiivenergia kohta.

David G. Victor on õppinud Harvardi Ülikoolis ning saanud doktorikaadi Massachusettsi Tehnoloogiainstituudis. Praegu töötab ta California Ülikooli õppejõuna (*School of International Relations and Pacific Studies*) ning rahvusvahelise õiguse ja regulatsiooni valdkonna juhina (*director of the Laboratory on International Law and Regulation*). Seega kuuluvad tema haldusalasse teemad energia- ja keskkonnaküsimustest inimõiguste, kaubanduse ja julgeolekuni.

Aastail 2001–2009 oli David G. Victor Stanfordi Ülikooli juures tegutseva Energia ja Jätksuutliku Arengu Programmi PESD (*Program on Energy and Sustainable Development*) juht, ta uuris energiapoliitikat, maagaasi osatähtsust tulevikus, elektriturgude reformi jms. Kogumikus “Natural Gas and Geopolitics: from 1970 to 2040” (Cambridge 2006), mille toimetaja ja autoreid on David G. Victor, analüüsitakse majanduslike ja poliitiliste faktorite mõju gaasiturule nii ajaloolises kontekstis, tänapäeval kui ka tulevikus. Energiatööstuse areng on jõudnud faasi, mis toob kaasa gaasiturule järsku üleilmastumise. Arvatakse, et maagaasi tarbimine kasvab 2030. aastaks kahekordseks, suurimate gaasitarbijatena nähakse Põhja-Ameerikat, Euroopat, Hiinat ning Lõuna- ja Ida-Aasiat. Käsitledes gaasitööstusega seotud julgeolekut ja valitsuste osalust gaasitööstuses, vahendab David G. Victor Rice'i Ülikooli uuringute põhjal väljatöötatud mudelit (*Baker Institute World Gas Trade Model*). Ta jõuab järeldusele, et tekib integreeritud gaasiturg, kus mingis regioonis või riigis toimuvad arengud ja sündmused mõjutavad kõiki regioone. See toob omakorda kaasa suurema tähelepanu gaasiga varustamise turvalisusele. Järgmiste aastakümnete jooksul muutub tähelepanuväärselt ka valitsuste roll gaasiturul. Võtmeküsimuseks saab majanduskeskkonna loomine, kus valitsustele jääb suunav osa ning enamiku riskist kannavad erafirmad ja investorid. Gaasiturule laienes võivad peamised gaasiekspordijad moodustada kartelli sarnaselt OPEC-i skeemiga naftatööstuses. David G. Victor märgib, et suurimad gaasivarud on Venemaal ja Iraanil, kokku 45 protsenti maailma gaasivarudest. Venemaast saab Euroopa suurim varustaja, täites aastaks 2020 rohkem kui 50 protsenti Euroopa gaasivajadusest. Prognooside kohaselt hakatakse käesoleva kümnendi keskpaigas tarnima Ida-Siberi gaasi Põhja-Hiinasse. Suured gaasikogused, mis liiguvad Venemaalt itta ja läände ning Vene gaasijuhtmed Aiasse ja Euroopasse, mõjutavad ka Aasia ja Euroopa gaasihinda. Uue paindlikuma ja integreerunud gaasiturule hinnakujunduses muutub Venemaa roll pöördeliseks, riik saab kasu mitte ainult asukoha ja gaasivarude suuruse, vaid ka peamise ekspordija staatuse tõttu. Sellise domineerimise puhul võib Venemaa piirata gaasiekspordi mahtude kasvu ja tõsta gaasitarbete hinda.

Iseloomustamaks riigi osatähtsust gaasitööstuses, toob David G. Victor esile kaks suunda. Esmalt gaasitööstuse nn vana maailma, kus riik domineerib gaasimajanduse üle, sealhulgas järelevalve gaasisektori üle. Gaasikaubandus on reguleeritud riikidevaheliste kokkulepetega. Kontrastiks sellele on nn uus maailm, kus riigi roll on luua turuasutusi, mis loovad vajaliku keskkonna ettevõtetele, kes riskivad ning saavad kasu gaasiga seotud infrastruktuuriprojektidesse tehtud investeeringutest. Sellised võiksid olla gaasimajanduse ideaaltüübid, kuid ükski gaasitööstus ei tegutse ainult ühes keskkonnas, enamasti on see kombineeritud.

Nafta ja gaasiga seotud julgeolek ei ole kerkinud päevakorraks mitte ainult nafta- ja gaasivarude kiire vähenemise pärast, vaid ka seetõttu, et investorid investeerivad uute

energiaallikate leidmisse ettevaatlikult. Probleemiks on uute projektide alustamisega kaasnev suur poliitiline ja majanduslik risk. Varustajatele teeb muret Hiina, mis on ühtlasi maailma suurim energiatarbija. Hiina varustajad on Aafrika, Kesk-Aasia, Lõuna-Ameerika ja Kesk-Ida. Abirahad, laenud ja infrastruktuuri arendamine, mida Hiina oma partneritele võimaldab, on lääneriikides esile kutsunud kriitikat. Kriitiline hinnang tekitab Hiinas omakorda kartusi, kas ja kuidas suudetakse hoida suhteid oma partnerite ja tarnijatega. Hiinat on raske veenda, et riigi energiajulgeolek on paremini tagatud läbipaistva ja hästtoimiva turu kaudu.

David G. Victor teeb ettepaneku uue institutsiooni loomiseks. Ta leiab, et energiatööstuse edasiseks arendamiseks ja reguleerimiseks tuleks luua energiastabiilsuse amet (*Energy Stability Board*), mis koondaks suuremate energiatarbijate ja -tootjate esindajaid. Ameti ülesanne oleks energiasektoris tegutsevate institutsioonide ja organisatsioonide koostöö koordineerimine. Tähelepanu tuleks enam suunata Aasiasse, kaasates tegevusse ka Hiina, India ja teised suuremad energiatarbijad, kes siiani on energiasektori koostööst eemale jäänud. Amet oleks ühenduseks ettevõtete ja valitsuste vahel, töötades välja tegevusi ja poliitika, mis võimaldavad ettevõtetel uutesse energiaprojektidesse suuri investeeringuid teha. Samuti võiks loodav amet olla ühendav lüli riigi- ja eraettevõtete koostöös.

Kirjandust

Victor, D. G. (2006). Toward Effective International Cooperation on Climate Change: Numbers, Interests and Institutions. – *Global Environmental Politics*, vol 6, pp 90–103.

Victor, D. G. (2008). On the Regulation of Geoengineering. – *Oxford Review of Economic Policy*, vol 24, pp 322–336.

Victor, D. G. (2010). Natural Gas and Geopolitics. – *Security of Energy Supply in Europe: Natural Gas, Nuclear and Hydrogen*. Cheltenham, Glos, UK ; Northampton, MA: Edward Elgar, 2010, pp 91–105.

Victor, D. G., Hayes, M. H. (2006). Politics, Markets and the Shift to Gas: Insights from the Seven Historical Case Studies. – *Natural Gas and Geopolitics: from 1970 to 2040*. Cambridge: Cambridge University Press, pp 319–353.

Victor, D. G., Morgan, M. G., Apt, J., Steinbruner, J., Ricke, K. (2009). The Geoengineering Option: A Last Resort Against Global Warming? – *Foreign Affairs*, vol 88, no 2, pp 64–76.

Victor, D. G., Yueh, L. (2010). The New Energy Order. – *Foreign Affairs*, vol 89, no 1, pp 61–73.

David G. Victori koduleht: – <http://irps3.ucsd.edu/dgvictor/>